

לתולדות השואה והמרי

ספר עזר בהוראה מאת שרה נשמית, הוצאת הקיבוץ המאוחד, בית לחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון, תשכ"א.

רובו של הספר — 74 עמודים ממאה וששה — מוקדש ללוח התאריכים (32 עמ'), לביבלי — אוגראפיה (28 עמ') וללוח המונחים (14 עמ'). החומר מקיף לא רק את תקופת השואה והגבורה, אלא נותן גם רשימה גדולה של מקורות ללימוד הרקע ההיסטורי של האירועים וההתרחשויות בגרמניה שלפני היטלר וכן על דרכי שלטונו ותעלוליו לקראת „הפתרון הסופי” — השמדתה של יהדות אירופה כולה. מאידך גיסא, כולל החומר גם פרטים רבים ללימוד קורות המלחמה הכללית של בעלות הברית למיגור המשטר הנאצי, והוא פרק בפני עצמו במסכת מלחמת העולם השנייה.

החומר הרביגוני הכלול בספר, הטבוע בחרתם של מחקרים אוניברסיטאיים, בא כנראה להוכיח, כי אכן דרושה הכשרה יסודית של המורה והמדריך, לצורך הכשרתם להורות פרקי השואה לילדים ולנערים הישראלים.

תוך מקרא ועיון בספר זה, החשוב, כנסיון ראשון לבוא לעזרת המורה והמדריך, מתעוררות כמה שאלות-יסוד, הדורשות פתרון מוסמך של פדגוגים מומחים, שגהירות להם התכניות ודרכי ההוראה בבית-הספר היסודי והתיכון במדינה.

נציין לפחות שתיים מהן, ראשונות במעלה: א. האם יש לכלול את לימוד קורות השואה במסגרת לימודה של ההיסטוריה היהודית החדשה, או שיש לקבעו כדיסציפלינה מיוחדת בתכנית בית הספר.

ב. מהי מידת היקפו של לימוד הפרק החשוב הזה בתולדות העם היהודי בתכנית הכללית של לימוד בית הספר לדרגותיו השונות.

בנימון ווסט

בעית ההוראה של קורות השואה בבתי הספר היסודיים והתיכוניים, תכנה והמתודולוגיה שלה — טרם באה על פתרונה. עד היום טרם הספיק משרד החינוך והתרבות של המדינה לקבוע תכנית מוסמכת ללימוד קורות השואה, בחינת „כזה ראה ולמד” (לי פתוחה), יש, כמובן, לתמוה על עובדה זו לאחר שעברו כ־18 שנים, מאז נסתיימה השמדת יהודים בעשרים ארצות-הכיבוש ע"י צבאות היטלר. עם זאת נראה, שישנם עדיין שיקולים לגבי עצם המקום והזמן שצריך להקדיש ללימוד זה, נוסף על לימודה של ההיסטוריה היהודית בכך ללוחה.

הספר שלפנינו הוא לפי דברי המחברת „נסיון ראשון לבוא לעזרת המורה והמדריך, העומד לפני משימה לא קלה להקנות דעת בנושא, שדרך למידתו והוראתו אינה סלולה עדיין”. לכן יש לראות את הספר כעין הצעת-תכנית בלבד, ויש, כמובן, לבחון מידת דיוקו של חומר העובדות הניתן בו.

ביחס לסיכומים מספריים של קרבנות השריאה בכלל ובמקומות שונים בפרט, מעירה המחברת כי „הסיכום מבוסס בחלקו על אומדן”. ואכן, יש להפריך, למשל, את המספר של 33.771 יהודים, שהושמדו בבאבייאר (קייב), — מספר הניתן בספר — בעוד שמקורות מוסמכים ברוסיה עצמה נקבו את המספר של 56 אלף לפחות, ויש מי שמעמידו על 80 אלף ואפילו על 100 אלף. וכן, ברשימת המקומות הגדולים באוקראינה ובקרים להשמדה טוטאלית לא צוינה, למשל, העיר ברדיטשוב, שלפי אומדן מצד לא-יהודים במקום, הושמדו בה למעלה מ־30 אלף יהודים, מכאן שציון מספריים במסכת השואה מחייב זהירות והקפדה יתרה.

ספרים לנער ולילד

נעדר דמיון, אשר בחיובו יותר מאשר בפקחותו מציל הוא מדינה דמיונית שלמה מידי הרשעות של המלך בלע. לא בדרך השלילית, חלילה, אלא בדרך החיוב, כלומר: הרע נהפך לטוב, ואיש-המזימות הנורא מבין סוף-סוף שיש בעולם גם טוהר ותמימות והוא לומד את הצו המוסרי „לעשות טוב”.

אין בספר זה כל אותם „תסביכים” ותסבך

הגואל הקטן

מאת אהרון פישקין, הציורים א. לואיזדה, מהדורה שלישיית, תשכ"א.

יש משהו נלבב ושובה לב בסיפורו של אהרון פישקין. מצויים בו כל אותם הסממנים הסיפוריים הערבים לחיכם של ילדים קטנים. ה„פיה” הטובה נהפכת כאן לילד טוב וחביב ולא